

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА
ФИЗИЧКА ХЕМИЈА

IV година

ХЕМИСКО-ТЕХНОЛОШКА СТРУКА

Хемиско-технолошки техничар

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ФИЗИЧКА ХЕМИЈА

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: хемиско-технолошки техничар

1.2.2. Струка: хемиско-технолошка

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 66 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по наставниот предмет *физичка хемија* ученикот стекнува знаења и вештини и се оспособува:

- да ги објаснува основните хемиски процеси и законитостите од областа на структурната хемија;
- да идентификува спектри од различни подрачја;
- да ги објаснува основните законitosti и процеси од колоидната хемија и електрохемијата;
- да чита, анализира и коментира податоци од табела, графикон, шема, ленти од спектри;
- да ја истакнува примената на апаратите и инструментите во физичката хемија;
- да го согледа значењето на физичката хемија во различни науки и области на животот;
- да користи литература и други извори на информации од областа на физичката хемија;
- да работи во тим.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на содржините од оваа програма потребни се знаења и умеења од наставните предмети хемија, физика, аналитичка хемија, физичка хемија од III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<i>1. СТРУКТУРА НА АТОМИТЕ, МОЛЕКУЛИТЕ И КРИСТАЛИТЕ</i>	18	<p><i>Ученикој:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги дефинира поимите: симетрија и елементи на симетрија, кристали, кристална решетка, елементарна ќелија, кристални системи, молекулски, јонски, метални и течни кристали; - да ја објаснува структурата на атом според квантно-механички модел; - да го објаснува формирањето на јонска, ковалентна и метална врска; - да ја опишува градбата на кристалните решетки на конкретни примери; - да воспоставува врска меѓу 	<p><i>Демонстрирање на:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - графички прилози, видео-снимки, компјутерски анимации, написи и друго од областа на структурната хемија. <p><i>Работа во групи/индивидуално:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Набљудување</i> на надворешната морфологија на минералите под микроскоп; • <i>Прејознавање и класирање</i> на кристални решетки во соодветни кристални 	<p>Хемија - изборна програма</p> <p>Физичка хемија</p> <p>Аналитичка хемија (изборна програма)</p>

	<p>структурата на атомот и на молекулата (хемиските врски) со елементите на симетрија;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ја поврзува структурната хемија со основите на нанотехнологијата; - да ги определува елементите на симетрија кај молекулите (вода, амонијак, јаглерод диоксид и др.); - да набројува кристални системи; - да наведува типичен пример на определен вид на кристална решетка или систем; - да го поврзува видот на хемиската врска со својствата на супстанцата (агрегатна состојба, кристална или аморфна супстанца и др.). 	<p>системи.</p>	
--	--	-----------------	--

<p>2. АТОМСКИ И МОЛЕКУЛСКИ СПЕКТРИ</p>	<p>15</p>	<p>-Да го објаснува значењето на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • енергетско ниво и премини на електрони од едно во друго ниво; • електронски, вибрациони и ротациони енергетски нивоа кај молекулите и премини помеѓу нив; <p>- да ги именува подрачјата на спектрите според брановата должина;</p> <p>- да поврзува емисија или апсорпција на електромагнетно зрачење со премин на електрон од едно во друго ниво;</p> <p>- да дефинира: спектар (атомски, молекулски, апсорпционен, емисионен), апсорбанса и трансмитанца;</p> <p>- да го истакнува значењето на примената на спектроскопските методи во различни области во животот.</p>	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - апарати и инструменти кои се користат во физичката хемија; - спектри од различни подрачја <p>Вежби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - анализирање на електромагнетен спектар и воочување на подрачјата. 	<p>Аналитичка хемија - изборна програма</p> <p>Практична настава</p>
---	-----------	---	---	--

<p>3. КОЛОИДНА ХЕМИЈА И ХЕМИЈА НА ПОВРШИНТЕ И МАКРОМОЛЕКУЛИТЕ</p>	<p>16</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објаснува поимите: колоидно дисперзен систем, грубодисперзен систем, вискозност, коагулација, градба на колоидна честичка, својства на колоидни честички, хемија на површини, адсорпција, адсорпциона изотерма, електрофореза, хроматографија, макромолекула; - да ги класифицира колоидните системи според својствата; - да набројува факторите кои предизвикуваат коагулација на колоидни системи и феномени на адсорпција; - да разликува: колоидно дисперзен од грубодисперзен систем; суспензија од емулзија; лиофилни од лиофобни колоиди; сол од гел, адсорпција од адсорпција; - да наведува примери за стабилизација на колоидни 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - графички приказ (снимка, анимација и сл.) на структура на колоидна честичка. <p>Вежби во групы:</p> <ul style="list-style-type: none"> - добивање на колоиден систем; - коагулација на белковини (јајце, млеко и др.). 	<p>Физичка хемија изборна програма</p> <p>Практична настава</p>
--	-----------	---	---	---

	<p>системи;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да објаснува феномени на површина: адсорпција, адсорпција, површински напон, површинско активни материи - во секојдневниот живот; - да ги познава макромолекулските соединенија (едноставни и сложени протеини, ензими) значајни во исхраната; - да воспоставува врска меѓу: својствата на колоидните системи и нивната примена во прехранбената индустрија; - да наведува примери за примена и значење на колоидната хемија и хемијата на површините во индустријата и во секојдневниот живот. 	<p><i>Испиражување на шема:</i></p> <p>Адсорпционите феномени и нивната примена во секојдневниот живот.</p>	
--	--	--	--

<p>4. ЕЛЕКТРО-ХЕМИЈА</p>	<p>16</p>	<p>- Да објаснува значење на: електрохемија, спроводници (од прв и втор ред), електролит, електролитна дисоцијација, напонски ред на металите (електрохемиска низа), електрохемиски процеси; елементи и полу-елементи, акумулатори и горивни ќелии, електролиза, галвански елементи и галванизација, електрохемиска корозија;</p> <p>- да разликува: спроводливост од моларна спроводливост; електрохемиски елемент од полуелемент; електролиза од галвански елемент, силни од слаби електролити;</p> <p>- да претставува реакции на полуелементи и збирни реакции со хемиски равенки;</p> <p>- да предвидува продукти на електролиза;</p>	<p>Демонстрирациии и вежби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Процес на електролиза и работа на галвански елемент; • Определување на спроводливост на супстанции од прехранбени артикли (раствори од сол, шеќер, оцет, лимонов сок, вино и др.); • Напонски ред на металите (реакции на замена). 	<p>Аналитичка хемија</p> <p>Практична настава</p>
---------------------------------	-----------	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> - да поврзува место на елементот во напонскиот ред и неговата реактивност; - да наведува примери за примена на електрохемијата во индустријата и секојдневниот живот. 		
--	--	--	--	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

Наставата од предметот се организира врз основа на принципите на активната настава. Се користи комбинација од различни форми и методи. Погодни **методи** за наставата по физичка хемија се: демонстрација од наставникот или учениците (експеримент, илустративен материјал, видеоснимка, посета на физичко-хемиска лабораторија и др.), симулација на процеси, моделирање, дискусија, решавање на проблеми и изготвување на едноставни истражувања и проекти (теоретски, експериментални, мониторинг).

Активности на ученикот се: набљудува, се интересира, прашува, открива односи и законитости (во група и независно), учи самостојно, проверува, дискутира, применува.

Активности на наставникот се: планира, подготвува, поставува проблем, објаснува, дава инструкции, демонстрира, поставува прашања, организира работа во групи, координира, надгледува, помага, следи, оценува и воспоставува позитивна педагошка комуникација.

Задолжителен сегмент на наставната програма по физичка хемија се лабораториските вежби кои се реализираат во рамките на практичната настава.

4.3. Организација и реализација на наставата

Во наставниот план предметот физичка хемија е застапен со седмичен фонд од 2 часа во две полугодија. Фондот на часови даден по одделни теми е ориентационен. Времето и начинот на организација се остава да го определи наставникот. Зависно од условите, се препорачуваат различни облици на организација (група, пар, индивидуално, фронтално).

4.4. Наставни средства и помагала

За поефикасно постигнување на целите се користат:

- видеоматеријали - готови или преснимувани, фолии, компјутерски програми, ЦД и ДВД материјали;
- лабораториски прибор и хемикалии: количеството на хемикалиите и лабораторискиот прибор треба да биде соодветно на барањата во графата *Дидактички насоки*;
- илустративни материјали: цртежи, слики, табели, шеми и сл. (готови или изработени од учениците и наставникот).

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на учениците ќе се врши континуирано во текот на целата учебна година врз основа на оспособеноста на учениците според барањата на програмата и совладаноста на теоретските знаења. Вреднувањето ќе се врши со различни постапки, форми и инструменти (усно - излагање, разговор; писмено - тестови на знаења на определени тематски целини и сегменти). Оценувањето се изведува според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование, наставникот треба да ги поседува следниве персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е физички и психички здрав, да го применува литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен и подготвен за примена на иновациите во воспитно - образовната работа.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот *физичка хемија* ја реализираат кадри со завршени студии по:

- хемија, наставна насока и положен стручен испит;
- хемија на другите насоки, со педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор и опрема

Наставата ќе се реализира во училница (која одговара на стандардот за простор) наменета за наставата по хемија. Неопходна е помошна просторија (за чување на наставните средства, хемикалиите и поставување на експериментите). Двете простории треба да бидат снабдени со вода, електрична енергија и да поседуваат добро проветрување. Дел од часовите може да се реализира во физичко - хемиска лабораторија.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2008 година

7.2. Состав на работната група:

1. спец. Ардијана Исахи - Палоши, раководител, советник во Центарот за стручно образование и обука - Скопје
2. Гордана Донева - Атанасоска, советник, БРО - Скопје
3. проф. д-р Љупчо Пејов, ПМФ, Институт за хемија - Скопје
4. Фелимена Каранфилковска, професор, СУГС „Марија Кири - Склодовска” - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на започнување: 1.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *Физичка хемија* ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. . 07-4337/1 од 03.06.2008 година.

